

Sumbiar Kommuna
í Kerinum 27
970 Sumba

Tórshavn, tann 10. september 2025
J.Nr.: LUM-16- 25/13894-49
(at tilskila í svari)
Tykkara J.nr.

Álit

um handfaringina hjá Sumbiar kommunu av fráboðanum um leysan seyð í
bygdini eftir 15. mai

1. Niðurstøða umboðsmansins

Umboðsmaðurin hevur viðgjørt eina klagu um leysan seyð í Sumbiar kommunu. Sambært Hagalógini hevur seyður bitsrætt innangarðs á bønnum í tíðarbilinum millum 25. oktober og 14. mai, og klagarin helt, at Sumbiar kommuna ikki gjørdi nokk fyri at loysa trupulleikan eftir 14. mai. Leysgangandi djór eru fevnd av Hagalógini og Hegnsýnslógini og teimum kærumøguleikum, sum har eru. Upptøka av leysgangandi djórum er tí ikki klassiskt at meta sum almenn fyrisiting, sum umboðsmaðurin kann viðgera. Í hesum føri hevur kommunan tó við samstarvsavtalu við Føroya Landfúta átikið sær leysgangandi djór sum eina kommunala uppgávu, hvat seyði viðvíkur frá 1. juni til 20. oktober á hvørjum ári. Flestu uppringingar frá Løgregluni til aktingarmannin vóru áðrenn 1. juni, men nakrar vóru eftir 1. juni. Sambært kommununi var eingin seyður upptikin summarið 2025, og tað sýntist vera úrslit av eini raðfesting hjá kommununi. Umboðsmaðurin helt, at tá ið ein kommuna ger avtalu um upptøku av djórum, almannakunnger mannagongdina og lýsir hana fyri sínum borgarum, tá eigur kommunan, sambært góðum fyrisitingarsiði, at halda seg til avtaluna og raðfesta hareftir. Umboðsmaðurin mælir kommununi til at endurskoða teirra mannagongdir fyri leysgangandi djór og síðani greitt geva borgarum boð um galdandi mannagongd og reglugerð.

2. Klagan

Við telduposti, tann 2. juni 2025, sendi A soljóðandi klagu til Løgtingsins umboðsmann:

“Í ... (*Sumbiar Kommunu, mín viðm.*) er stórir trupulleiki við seyði, ið gongur leysur í bygdini alt árið runt...

Býráðið haldi eg hevur givið upp við hesum máli.

Men seyður hevur jú ikki loyvi at vera í bygdini eftir 15. mai.

So nú vendi eg mær til tín, av tí kommunan ikki ger meira við tað...”

Eftir fyrispurningi frá umboðsmanninum greiddi klagarin harumframt frá, at hann hevði vent sær til Hagastýrið, sum segði seg ikki hava ábyrgd av seyðinum, bert haganum. Hann hevði harumframt vent sær til aktingarmannin hjá Sumbiar kommunu nógvar ferðir síðani 15. mai um, hví teir ikki leggja hald á seyðin, men segði seg ikki fáa svar. Eisini segði klagarin seg uttan úrslit hava tosað við borgarstjóran um trupulleikan við seyðinum.

Klagarin upplýsti, at hann hevði meldað seyðin minst 40 ferðir í tíðarskeiðnum frá 15. mai til 16. juni 2025. Hann hevði tosað við aktingarmannin um, hví teir ikki leggja hald á seyðin, men fekk ikki svar. Hann hevði tosað við borgarstjóran um tað, men teir bóru seg, sambært klagaranum, undan at renna eftir seyði í tíð og ótíð. Klagarin helt seg vita, at kommunan ikki hevði verið eftir seyði í 2025, men einans sent boð til eigaran, sum einki ger við tað.

3. Málslýsing

Av samskiftinum við klagaran, sum Sumbiar kommuna seinni sendi umboðsmanninum, sást soljóðandi teldupostur frá Sumbiar kommunu tann 2. juni 2025:

“Eg skilji gott tykkara frustratióinir.

Men tit muga eisini skilja, at aktingarmaðurin hevur onnur arbeiðir sum skula gerast í kommununi, tað kann ikki verða rætt, at hann skal brúka so nógva orku uppá hettar óskil við seyði.

Hvar er ábyrgdin hjá eigarum, høgum og seyðamonnum? Haldi at hesi sleppa alt for lætt.

Vónandi skilja tit støðuna.”

Klagarin vendi sær aftur til Sumbiar kommunu við soljóðandi telduposti sama dag:

“Sum eg havi skilt, fær eigarin bara ávaringar, onki hald verur lagt á seyðin og ongar bøtur givnar fyri ikki halda lóg, og harvið tekur eigarin tað ikki í álvara.

Hetta er 3 árið eg havi meldað tann eina eigarin ca 30-40 ferð hvørt summar, sum hetta óskilið stendur av.

Havi tosa við formannin í ...(*einum haga, mín viðm.*), og hann sigur at teir bara umsita hagan og ikki seyðin...”

Sumbiar kommuna svaraði síðani klagaranum aftur við telduposti sama dag:

“Sum sagt, so er ikki kapasitetur til at fanga hendan seyð í tíð og úrtíð.
Fyri at siga sum er, so verður umhugsað, at uppsiga hesa avtalu um aktingarmann.

Jú ...(*hagin, mín viðm.*) hevur eisini eina ábyrgd her, teir leiga eitt stykkið út til privat persón, tað er nokk av hesum stykkið at seyður kemur.”

Umboðsmaðurin ringdi harumframt, tann 10. juni 2025, til klagara fyri at fáa betri greiðu á umstøðunum. Út frá telefonsamrøðuni skilti umboðsmaðurin, at trupulleikin við seyði inni á bønum, sambært klagaranum, ikki skyldast vantandi viðlíkahaldi av hegnum í bygdini.

4. Viðmerkingar frá myndugleika og klagara

Tann 17. juni 2025 varð klagan send Sumbiar kommunu til ummælis. Umboðsmaðurin bað um eina frágreiðing um viðgerðina av hesum málinum um leysan seyð, herundir um nakað mál var meldað. Samstundis varð kommunan biðin um at lata umboðsmanninum avrit av møguligum samskipti við klagaran um málið.

Sama dag sendi Sumbiar kommuna umboðsmanninum soljóðandi viðmerkingar:

“Sumbiar kommuna hevur 3 mans í føstum fulltíðar starvið.
Her er ein arbeiðsformaður, hesin er eisini settur sum aktingarmaður, við avtalu við fútan.

Tey fyrstu árinu gingu róliga fyri seg, eitt sindur var at gera hjá aktingarmanninum, men einki sum órógvaði onnur ting.

Tey seinastu tvey ella trí árinu, hava uppringingarnar verði alsamt fleiri, og flest av hesum stava frá, at ...(*ein hagi, mín viðm.*) og ein eigari har gjørdu avtalu um eitt stykkið inni í bønum.

Tað verður ringt í tíð og úrtíð til aktingarmannin, ikki bert av politinum, sum er rætta stað at venda sær, men eisini av bygdarfólkunum, sum ringja og skriva beinleiðis til aktingarmannin.

...

Okur eru ein lítil kommuna við einari umsiting uppá 1,25 fulltíðar starv.

Arbeidsformaðurin hevur nógvar aðrar uppgávur at taka sær av, og øll vilja hava sítt gjørt. So hettar eru prioteringar sum eg/okur hava valt at gera.

Eg haldi ikki tað er rætt, at tað bara er kommunan sum skal gera nakað her, her haldi eg hagi og eigari sleppa alt ov lætt, og eiga sjálvir hesa uppgávu. Hagin far eina upphædd frá eigaranum/leigaranum hvørt ár.

Tað liggur eitt alt ov stórt press á okkara manni. Og umhugsar kommunan at siga hesa avtalu um aktingarmann upp við fútan.

...kommunan hevur svara klagaranum aftur beinanvegin hann hevur vent sær til kommununa. Og nei ongin onnur klaga er komin skriftliga til okkum.”

Við skrivi, dagfest 23. juni 2025, valdi umboðsmaðurin at senda fyrispurning til sýslumannin fyri Suðuroyar sýslu um, hvør eigur at viðgera mál um seyð á bønnum í eini bygd eftir 14. mai. Spurningurin varð settur vísandi til, at umboðsmaðurin einans hevur heimild at viðgera klagu um almennu fyrisitingina undir heimastýrinum og ikki viðger mál, sum av røttum hoyra undir eitt nú Hagastevnu ella lögregluna.

Tann 3. juli 2025 sendi sýslumaðurin fyri Suðuroyar sýslu umboðsmanninum skriv, har greitt var frá fatan sýslumansins av spurninginum um seyð á bønnum inni í bygd eftir 14. mai. Sýslumaðurin vísti eitt nú á, at Sumbiar kommuna eins og nógvar aðrar kommunur hava gjørt avtalu við Føroya Landfúta um upptøku av leysgangandi djórum, herundir eisini seyði. Innihaldið av skrivinum verður umrøtt og lutvíst endurgivið niðanfyrir í broti fyri seg um lógargrundarlagið.

Við skrivi, dagfest 4. juli 2025, vórðu viðmerkingarnar hjá Sumbiar kommunu, tann 17. juni 2025, sendar klagaranum til ummælis.

Sama dag sendi umboðsmaðurin Sumbiar kommunu avrit av skrivinum frá sýslumanninum og bað um at fáa kunning um og avrit av avtaluni, sum Sumbiar kommuna hevur við Føroya Landfúta um upptøku av seyði. Eisini setti umboðsmaðurin soljóðandi nágreinandi spurningar:

“Er tað rætt skilt, at seyðurin sum í høvuðsheitum klagað verður um í hesum máli, er seyður, sum verður havdur á innihagnaðum jarðastykkjum og trøðum innangarðs alt summarið?

Hvørjar eru uppgáurnar hjá aktingarmanninum í Sumbiar kommunu í mun til seyð?

Er avtala gjørd millum Sumbiar kommunu og hagarnar um vetrarfriðing?”

Tann 4. juli 2025 svaraði Sumbiar kommuna umboðsmanninum. Kommunan sendi avrit av avtaluni við Føroya Landfúta og upplýsti, at uppgáurnar hjá aktingarmanninum standa lýstar í avtaluni. Upplýst varð, at Sumbiar kommuna og hagarnir ikki hava avtalu um vetrarfriðing. Í hesum førinum var talan um seyð, sum eigarin ikki hevði tikið av einum stykki, sum varð leigað frá einum haga. Kommunan kendi ikki innihaldið í avtaluni millum hagan og borgaran,

men helt, at tað nokk ikki bara var ein eigari, sum átti allan seyðin sum gekk ella hevði gingið leysur í kommununi.

Tann 7. juli 2025 sendi umboðsmaðurin klagara kunning um, at Sumbiar kommuna hevði svarað, eins og kunnað varð um viðkomandi ásetingar í samstarvsavtaluni og lógini um Hegn- og markfred. Klagarin var biðin um møguligar viðmerkingar.

Tann 7. juli 2025 sendi klagarin umboðsmanninum viðmerkingar til frágreiðingina frá Sumbiar kommunu:

“Viðvíkjandi svar frá kommununi til at uppringingar eru blivnar alsamt fleiri, ... at fyrsta til siga kanska fjórða uppringing viðvíkjandi leysgangandi seyði eru ongantið avgreiddar. Tær uppringingar hareftir eru um sama seyð, sum áður er boðað frá.

So kundi ein so spurt Sumbiar sókn, hvussu ofta er hald lagt á seyðin í ár, mær vitandi hevur eigari bara fingið at vita at taka sær av tí, og úrslitið er hareftir.

Svar til at aktingarmaður hevur fingið boð persónliga um seyðin, ... tað fyrsta og annað árið eg havi meldað tað, eri eg uppringdur um hvar seyðurin er av aktingarmanni. Tísskil havi eg hareftir meldað til politiið og síðani sent eina mynd til aktingarmann, soleiðis hann sær, hvar seyður er og hvussu hann sær út, heldur enn at ringja meg uppafur og spyrja. Ætlanin var at gera arbeiðið lættari, men um tað er misskilt sum annað, má eg taka á mín kapp.

Eri púra samdur við Sumbiar sókn, at eigari og Hagastýrið burdu átt hendan trupulleikan, men haldi, tá ið kommunan hevur aktingarmann, so má tað arbeiði útforast, ella kommunan avklárar tað við viðvíkjandi mann og Hagastýrið.”

Eftir at hava umhugsað málið og givnu upplýsingarnar sendi umboðsmaðurin, tann 21. august 2025, niðurstøðu til partarnar.

Dagin eftir sendi Sumbiar kommuna ískoytisviðmerkingar til málið og gjørdi vart við, at avtalan við Føroya Landfúta er galdandi frá 1. juni, hvat seyði viðvíkur. Harumframt var nú upplýst, at nógvar av teimum uppringingum, sum klagarin hevði víst á, vóru komnar innan 1. juni, og at tær ikki vóru til Sumbiar kommunu, men møguliga til Løgregluna, sum síðani setir seg í samband við aktingarmannin. Kommunan var sostatt ikki tilvitað um hesar uppringingar, fyrrenn klagarin sendi kommununi ein teldupost tann 30. mai 2025.

Umboðsmaðurin valdi at kalla aftur niðurstøðu sína fyri at upplýsa málið betri og umhugsu sína niðurstøðu.

Upplýsingarnar frá Sumbiar kommunu tann 22. august 2025 vórðu sama dag sendar klagara til viðmerkingar. Klagarin sendi sama dag soljóðandi viðmerkingar:

“Kommunan sigur í næstsíðstu viðmerkingum, at boð skulu til Løgregluna, og har hava eg og aðrir eisini vent okkum hvørja ferð.

Vil tað so siga, at uppgávan verður ikki útførd uttan ein eisini sigur kommununi frá samstundis?

Dato 15 mai kenni eg bert frá seyðaeigarum, sum eg havi spurt meg fyri.

Men so skal eisini sigast, at eg rokni við tær flestu uppringingar løgreglan hevur fingið, eru eisini eftir 1 juni.

Eg kann gita, at bara mínar uppringingar liggja um hasar 30+”

Viðmerkingarnar frá klagara vórðu tann 25. august 2025 sendar Sumbiar kommunu til viðmerkingar. Harumframt var Sumbiar kommuna biðin um at upplýsa, hvussu ofta Løgreglan hevði sett seg í samband við aktingarmannin eftir 1. juni 2025.

Tann 26. august 2025 svaraði Sumbiar kommuna umboðsmanninum, at Løgreglan hevði ringt til aktingarmannin hjá Sumbiar kommunu tann 14., 15., 19., 21. mai, tann 21., 22., 23. mai, og aftur tann 23., 24., 26., 27., 28. mai, og so aftur tann 2. og 6. juni 2025. Eingin seyður er upptikin í hesum sambandi, og umsitingin hjá Sumbiar kommunu er ikki kunnað um allar hesar uppringingar. Harumframt greiddi Sumbiar kommuna frá, at uppgávan at taka upp seyð eigur at vera gjørd, tá tað verður boðað Løgregluni frá aftaná 1. juni. Neyðugt er ikki samstundis at boða kommununi frá.

Umboðsmaðurin sendi tann 27. august 2025 klagara hesar upplýsingar til kunningar.

Seinni spurdi umboðsmaðurin Sumbiar kommunu, um ikki fleiri uppringingar høvdu verið frá Løgregluni til aktingarmannin hetta summarið, og um nakar seyður var tikin upp. Til hetta svaraði Sumbiar kommuna, at Løgreglan eisini hevði ringt tann 14. og 18. juni hetta summarið, men kommununi kunnugt var eingin seyður tikin upp.

Umboðsmaðurin tók eftir hetta av nýggjum málið upp til endaliga viðgerð og tillagaði niðurstøðuna til ískoytisupplýsingarnar.

5. Lógargrundarlagið

Sambært Lov nr. 172 av 18. mai 1937 for Færøerne om Haugers Styrelse og Drift m.m., sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 92 frá 7. mai 2025 (Hagalógin) § 34, hevur seyður bitsrætt innangarðs á bønnum í tíðarbilinum millum 25. oktober og 14. mai.

Sambært § 10 í Hagalógini eru hagar álagdir at hava røktingarmenn, sum eitt nú hava hesa skyldu:

“De har at paase, at Bestemmelserne om Haugens Besætning og Bestemmelserne om Fred i Haugen (jfr. Hegnslovens §§ 20–22, 26–29, 31, 41–43) overholdes, og at omvendt

Haugens Besætning ikke trænger ind paa fremmed Ejendom, saaledes at deraf kan opstaa Tab eller Ansvar for Haugens Ejere.”

Til fyrisurning umboðsmansins hefur sýslumaðurin í Suðuroyar sýslu greitt soleiðis frá viðvirkjandi § 10 í Hagalógini:

“Í høgum, serstakliga har seyðurin er feli/felagsogn (sameje), hefur tað verið seyðamenninir, sum við ábyrgd móttvegis hagastevnuni, ið hefur sett teir í starv, sum hava ansað eftir, at seyður ikki fer av haga ella í bøin, eins og teir hava skipað fyri at seyðurin verður rikin av bønnum áðrenn 14. mai.

Í fleiri markatalsbygdum í Suðuroy skipa seyðamenninir framvegis fyri, at seyðurin verur rikin úr bønnum uml. 14 mai. Tó eru viðurskiftini broytt gjøgnum árin í ávísum høgum og markatalsbygdum. Í alt størri mun eru tað í dag seyðaeigararnir í høgum, har seyðurin er í kenning (særeje), sum hvør í sínum lag reka egnan seyð av bønnum umleið 14. mai, og eftir førimumi ansa eftir, at seyður teirra ikki kemur í bøin í ótíð.

Viðmerkjast kann, at mangt bendir á, leikluturin hjá hagastýrunum og seyðamonnum sum heild er minkandi. Í alt størri mun er tað einstøku seyðaeigararnir, sum sjálvir taka sær av eignum seyði, bæði innan- og uttargarðs, bæði summar og vetur... “

Í Hegnsýnslógini, Lov nr. 171 af 18. maj 1937 for Færøerne om Hegn og Markfred, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 66 frá 30. mai 2024, umrøður kapittul 2 ábyrgd fyri ymiskum húsdjórum, herundir eisini seyði, sum kemur inn á bøin og ger skaða, jf. § 23. § 23 er soljóðandi:

“Kommer Hest, Kvæg, Faar, Ged eller Fjerkræ (herunder ikke Duer), uden at dertil er Hjemmel, ind paa fremmed Ejendom i Indmark, skal Dyrets Ejer erstatte den Skade, der tilføjes, være sig paa Afgrøde i Mark, Eng, Græsgang, Have m.v. eller paa Plantninger, Grøfter, Veje, Broer og deslige eller paa andre Husdyr.

Er Dyret vanefuldt, skal dets Ejer desuden straffes med Bøder.

Fra ovenstaaende Regel undtages Tilfælde, hvor den skadelidte har forsømt sin Pligt til at hegne for den paagældende Slags Dyr, medens Dyrets Ejer enten ikke har saadan Hegnspligt eller har opfyldt sin Hegnspligt. I de Tilfælde, hvor Hegnspligt bortfalder (jfr. §§ 4, 6, 7 og 17), har Dyrets Ejer altsaa Ansvar, som om der var lovligt Hegn.

Faar, som har den Vane at ødelægge Kartoffelsæd, skal som uvane af Ejeren holdes indelukkede eller paa anden Maade hindres i at skade Kartoffelmarkerne fra det Tidspunkt, da Kartoffelsæden bliver nedlagt, indtil Indmarken skal være fredet for Faar.”

Í § 31 er síðani ein heimild til einstaka jarðareigaran í hesum sambandi:

“I alle Tilfælde, hvor der efter de foranstaaende Bestemmelser tilkommer Jordejeren Erstatning for Skade af fremmed Husdyr eller Godtgørelse for Budsendelse til Ejeren eller for Bekendtgørelse eller Dyrets Græsning og Transport, kan Jordejeren indsætte Dyret. Træffer han Dyret paa Trediemands Grund, kan dets Ejer ikke derfor modsætte sig Indsættelsen.

Ligeledes kan Gaas, som træffes i fremmed Hauge, indsættes. Ustækket Gaas betragtes som Vildt.

Høns og Ænder, som i Strid med Reglerne i § 23 trænger ind paa anden Mands Indmark, er paagældende Jordbruger berettiget til at optage og tilbageholde, indtil der af Ejeren er ydet ham en passende Godtgørelse for lidt Skade og den ved Optagelsen forbundne Ulejlighed, dog ikke mindre end 25 Øre for hvert Stykke Fjerkræ. Har Optagelsen af det skadegørende Fjerkræ ikke været mulig, skal den skadelidte være berettiget til at nedlægge det paa forsvarelig Maade.

Hvis det omhandlede Fjerkræ, tilhørende samme Ejer, er optaget 3 Gange i samme Aar i Henhold til § 23, næstsidsde Stykke, ifalder Ejeren derhos Bødestraf.”

Til fyrisurning umboðsmansins hefur sýslumaðurin í Suðuroyar sýslu greitt soleiðis frá viðvirkjandi leysum djórum, sambært Hegnsýnslógini:

“Um eigarin av húsdjórinum er ókendur, kann jarðaeigarin, sum hefur tikið djórið upp, sambært grein 36 lata løgregluni djórið, og áliggur tað tá løgregluni at viðgera málið. Í hesum føri er tað sostatt í fyrstu syftu jarðaeigarin sum privatpersónur, sum viðgerð málið, men, um eigarin av djórinum ikki er kendur, tá løgreglan, ið skal viðgera málini. Hvussu farast skal fram, tá seyður verður upptikin og jarðaeigarin krevur endurgjald v.m., framgongur av kap. 3 í hegnsýnslógini.

Mær kunnugt er upptøka av seyði við heimild í hegnsýnslógini ikki farin fram her í oynni seinastu mongu árin.

Viðmerkjast skal, at tað er hegnsýnsskipaninar, sum kommunurnar vara av, sum hava ábyrgdina av at ansa verður eftir, at bøgardarnir tíðarbilið 25. oktober til 14. mai eru í seyðahøgum standi. At hesar skipanir virka til fulnar, er sjálvsagt ein treyt fyri, at seyðurin kann verða hildin úr bønum eftir 14. mai.”

Umboðsmaðurin hefur harumframt spurt sýslumannin fyri Suðuroyar sýslu um hansara fatan av rættarstöðuni viðvirkjandi seyði, sum verður hildin innangarðs á innihegnaðum stykkjum og traðum um summarið. Sýslumaðurin greiddi soleiðis frá:

“Skipan í haga og skipan innangarðs (traðarseyður).

Eitt fyrirbrigdi, sum hefur stungið seg upp eftir at hagalog og hegnsýnslóg í 1930-unum sóu dagsins ljós, er sonevnda innangarðsskipanin, sum er seyður, sum verður havdur á innihegnaðum jarðastykkjum og traðum alt summarið.

Jarðarlóggávan tekur sum so ikki hædd fyri hesum brúkhátti, men er neyvan ivi um, at fer seyður úr innihagnaðum jarðastykkjum og traðum í bøin millum 14. mai og 25. oktober, er hann ikki ábyrgd hjá seyðamonnum, men kann seyðurin verða upptikin sambært omanfyri nevndu grein 23 í hegnsýnslógini.”

6. Samstarvsavtala millum Føroya Landfúta og Sumbiar kommunu um upptøku av leysum hundum og øðrum djórum í Sumbiar kommunu

Á heimasíðuni hjá Sumbiar kommunu liggur ódagfest tíðindaskriv, skrásett á síðuni 19. juni 2017, sum ger borgarum kunnugt, at Sumbiar kommuna hevur gjørt samstarvsavtalu við lögregluna um upptøku av leysgangandi djórum í kommununi. Avtalan er lýst at vera galdandi frá 1. juni 2017.

Í tíðindaskrivinum verður henda mannagongd lýst at vera galdandi:

“Um leysgangandi djór eru til ampa hjá fólki, skal sigast frá á politistøðini á tlf. 35 14 48. Løgreglan setir seg síðani í samband við aktingarmannin, sum tekur djórið upp og setir tað í varðveitslu.

Áðrenn djór verður útflýggjað áranum, verður kravt gjald fyri upptøku og vistarhald av djórinum; gjaldið er ásett av Føroya Landfúta. Hevur eigarin ikki loyst djórið móti at rinda kostnaðin, verður djórið avhendað ella avlívað.”

Samstarvsavtalan, sum Sumbiar kommuna hevur sent umboðsmanninum, vísir til løgtingslóg nr. 82 frá 19. juni 1993 um hundar § 3, stk. 2, lóg nr. 171 frá 18. mai 1937 fyri Føroyar um “Hegn- og markfred” kap. 5, og rættargangslógina.

Ásetingin í samstarvsavtaluni viðvíkjandi seyði er soljóðandi:

“Onnur djór

Fráboðan um seyð, ross, gæs, dunnur, høsn og onnur djór, sum lögreglan skal taka sær av sambært § 36 í løgtingslóg um “hegn- og markfred” og sambært rættargangslógini, verður latin lögregluni, sum gevur boðini víðari til aktingarmannin, sum Sumbiar kommuna hevur sett. Aktingarmaðurin tekur djórini upp og boðar Løgreglustøðini á Tvøroyri frá upptøkuni á serstøkum skjali.

Hvat seyði viðvíkur er hendan avtalan galdandi fyri tíðarskeiðið frá 1. juni til 20. oktober á hvørjum ári.”

Viðvíkjandi upptøku av djórum er soljóðandi áseting:

“Sumbiar kommuna hevur útvegað eitt øki og hølir, ið eru hósandi til upptikin djór.
Áðrenn hølini takast í nýtslu, skula loyvi, ið kunnu verða kravd sambært aðrari lóggávu
m.a. frá
Heilsufrøðiligu Starvstovuni og Landsdjóralækninum v.m. verða innheintaði. Sumbiar
Kommuna hevur ábyrgdina av at fáa hesi loyvi til vega.

Løgreglan setir skeltir upp, so borgarin veit, at øki er undir løgregluni. Sumbiar Kommuna
ber allar útreiðslur av varðveitslustaðnum. Aktingarmaðurin ansar upptiknum djórum og
fóðrar hesi. Seyður og stórdýr, sum t.d. ross kunna vera havd uttandura.”

Avtalan hevur eitt greitt yvirlit yvir gjöld og hesar reglur fyri loysing/avrokning:

“Loysing/avrokning
Áðrenn djór ella hundur verða útflyggjað eigara, skal løgreglan krevja eigan eftir
kostnaði fyri upptøkuna og kostnaði fyri møguligt vistarhald.

Útflyggjan av upptiknum djórum fer fram á varðveitingarstaðnum.

Aktingarmaðurin útflyggjar djórini eftir nærri boðum frá løgregluni.

Eigarin fær ikki djórið útflyggjað, uttan at viðkomandi í vanligu upplatingartíðini hjá
løgregluni hevur verið á løgreglustøðini og avroknað fyri djórið.

Um djórið ikki verður avheintað, so sum avtalað er, hevur aktingarmaðurin ikki skyldu at
útflyggja djórið, men hevur eigarin tá skyldu at gjalda meirkostnað og gera nýggja avtalu
við løgregluna um útflyggjan.

Skal djór útflyggjast annað tíðarskeið, enn avtalað er, rindar eigarin fyri ómakin.

Løgreglan avroknar einaferð um mánaðin við Sumbiar Kommunu.”

7. Sama samstarvsavtala millum Føroya Landfúta og aðrar kommunur

Umboðsmaðurin hevur í sambandi við klaguna hugt á heimasíður hjá ymiskum øðrum
kommunum kring landið. Tað tykist greitt, at líknandi ella einsljóðandi avtala er galdandi
millum Føroya Landfúta og eina røð av kommunum kring landið.

8. Niðurstøða

Klagan í hesum máli snýr seg um, at Sumbiar kommuna ikki syrgir fyri, at seyður ikki er inni á
bønum innangarðs í tíðarskeiðnum 14. mai til 25. oktober.

Avgerandi fyri heimild umboðsmansins at viðgera klaguna er fyri tað fyrsta, hvørt hetta er eitt mál sum hoyrir undir fyrisiting heimastýrisins, jf. umboðsmanslógin § 4, stk. 1.

Virksemi fevnt av almennu fyrisitingini?

Meginreglan í Hegnsýnslógini er, at eigarin av djóri hevur ábyrgd av, at hansara djór ikkiuttan loyvi fara inn á annan mans ogn. Um djór kemur inn á annan mans ogn, umrøður kapittul 2 í lógini, hvørja ábyrgd, bøtur og endurgjald kunnu áleggjast eigaranum av djórinum. Í kapittul 3 eru síðani ásetingar um, hvussu farast skal fram, um jarðareigarin ynskir at handheva síni rættindi yvir fyri djóraeigaranum. Í høvuðsheitum snýr tað seg um, at jarðareigarin kann taka djórið og halda tí hjá sær (indsætte og tilbageholde), inntil djóraeigarin hevur rindað fyri kostnað av upptøkuni, fóður, endurgjaldi og almennari lýsing. Mannagongdirnar fyri hvussu jarðareigarin skal fara fram eru nágreiniliga lýstar í kapittul 3 í Hegnsýnslógini.

Ikki sæst nøkur áseting í Hegnsýnslógini, sum áleggur kommununi at taka upp seyð. Ei heldur sæst slík áseting í Hagalógini. Talan er um gamla lóggávu, sum hevur sín uppruna í einum heilt øðrvísi samfelag. Hetta endurspeglast í teimum rættindum og skyldum, sum eru álagdar borgarum, og endurspeglast eisini í, hvussu lógin ikki umrøður leiklutin hjá kommunum, sum annars tykist natúrligur, hvat skilhaldið í eini bygd viðvíkur.

Meginreglan í Hegnsýnslógini má eftir míni meting vera, at einstaki jarðareigarin hevur heimild at taka upp seyð, sum gongur á hansara ogn innangarðs í tíðarskeiðnum frá 14. mai til 25. oktober. Mannagongdin fyri upptøku og endurgjald er ásett í kapittul 3 í Hegnsýnslógini. Sambært § 31 hevur einstaki jarðareigarin loyvi at taka seyðin upp og halda honum aftur, inntil eigarin hevur rindað skaða og møguligan kostnað. Sambært lógini kann djórið einans latast Politinum, um eigarin av djórinum ikki er kendur, sí § 36.

Við tað at eingin lóggáva áleggur kommununi at taka upp seyð, haldi eg, at hetta øki ikki klassiskt kann metast at hoyra undir almenna fyrisiting. Økið er hinvegin fevnt av Hagalóg, hegnsýnslóg og teimum kærumøguleikum sum har eru. Hesi mál farauttan um almennu fyrisitingina og kunnu ikki klagast til umboðsmannin,uttan so at kommunan á øðrum grundarlag hevur átakið sær uppgávuna.

Samstarvsavtalan við Føroya Landfúta og faktisk forvaltning

Heimildin og ábyrgdin at taka upp djór og halda teimum, inntil eigarin innloysir tey, kann tykjast trupul at handfara hjá borgarum í 2025. Samfelagið, bústaðarmynstur og viðurskiftini við djórahaldi eru sera nógv broytt og eru als ikki tey somu sum, tá Hegnsýnslógin varð samtykt í 1937. Eitt nú munnu vera nógv húski, sum ikki hava umstøður at taka og afturhalda seyði, inntil eigarin innloysir djórið.

Støðan er tann, at Sumbiar kommuna, eins og nógvar aðrar kommunur kring landið, hevur gjørt samstarvsavtalu við Føroya Landfúta um at taka upp djór. Kommunur kring landið hava sostatt í stóran mun tikið á seg uppgávuna at taka upp leysgangandi djór í kommununi, hóast ikki

beinleiðis ásett sum eitt lógarkrav til tær. Uppgávan kemur á tann hátt undir kommunala virkseimið og má metast sum faktiskt forvaltning. Talan er tá um eina kommunala tænastu, sum kommunustýrið hevur raðfest og valt at veita.

Sumbiar kommuna og Føroya Landfúti hava gjørt slíka samstarvsavtalu við greiðum mannagongdum fyri, hvat borgarin skal gera, hvat Løgreglan skal gera, og hvat kommunan skal gera. Samstarvsavtalan er lýst yvirfyri borgarum. Við avtaluni og almennari lýsing av henni, haldi eg, at Sumbiar kommuna hevur gjørt upptøku av djórum til ein part av síni vanligu kommunalu umsiting.

Skyldan hjá kommununi at taka upp djór, hvílir tá ikki beinleiðis á avtaluni við Føroya Landfúta, men á samtyktini í kommununi og almennu kunngerðini, sum kommunan hevur givið sínum borgarum og teirri mannagongd, sum har er lýst.

Umboðsmaðurin hevur ikki heimild at taka støðu til skylduna hjá Sumbiar kommunu yvir Føroya Landfúta sambært avtaluni við Føroya Landfúta. Hetta meti eg liggja uttanfyri umboðsmanslógina, sí § 4, stk. 1 og stk. 5. Avtalupartarnir mugu metast at hava rættin at tulka avtaluna teirra millum og gera møguligt avtalubrot galdandi.

Eg haldi meg tó kunna siga, at tá ið ein kommuna á henda hátt ger eina avtalu um upptøku av djórum, almannakunnger mannagongdina og lýsir hana yvirfyri borgarum sínum, tá má kommunan, sambært góðum fyrisitingarsiði, halda seg til avtaluna og raðfesta hareftir.

Um broytingar skulu gerast í henni, ella kommunan metir avtaluna ov víðfevnda, eiga broytingar at verða gjørdar við neyðugari samtykt í kommununi, fráboðan yvir fyri Føroya Landfúta og sera týðningarmikið eisini við almennari kunngerð til borgarar í kommununi. Vantandi samsvar millum almannakunngjørdar mannagongdir og tað, sum kommunan í roynd og veru ger, er skaðandi fyri álitið hjá borgarum á almenna myndugleikan og ikki í samsvar við góðan fyrisitingarsið. Borgarin eigur at kunna líta á tær reglur og mannagongdir, sum kommunan almannakunnger, eins og kommunan sjálv eigur at halda seg til tær.

Handfaring av fráboðanum summarið 2025

Avtalan millum Føroya Landfúta og Sumbiar kommunu er, hvat seyði viðvíkur, einans galdandi fyri tíðarskeiðið frá 1. juni til 20. oktober á hvørjum ári.

Klagarin hevur upplýst, at hann hevur meldað leysgangandi seyð 30-40 ferðir hvørt summar, og at hann hvørja ferð hevur vent sær til Løgregluna. Sambært avtaluni millum Sumbiar kommunu og Føroya Landfúta skal sigast frá á Politistøðini, og Løgreglan setur seg síðani í samband við aktingarmannin, sum tekur djórið upp og setir tað í varðveitslu.

Sambært Sumbiar kommunu hevur Løgreglan ringt 12 ferðir til aktingarmannin í tíðarskeiðnum frá 14. mai til 28. mai 2025, og fýra ferðir eftir 1. juni 2025. Flestu uppringingar til

aktingarmannin eru sostattuttanfyri gildistíðina av avtaluni við Føroya Landfúta, hvatseyði viðvíkur. Umsitingin hjá kommununi hevur ikki verið kunnug við nógvar av uppringingunum, fyrr enn klagarin sendi kommununi ein teldupost tann 30. mai 2025.

Samanumtikið eru sostatt einans nakrar uppringingar til aktingarmannin í tí tíðarskeiði avtalan við Føroya Landfúta er galdandi, hvatseyði viðvíkur, og sambært kommununi, er eingin seyður upptikin í ár.

Soleiðis sum málið er lýst av Sumbiar kommunu, er seyður ikki upptikin sum úrslit av eini raðfesting av arbeiðsorku hjá kommununi. Henda fatan verður stuðlað av boðunum, sum kommunan sendi klagara tann 2. juni 2025 um, at orka ikki var at taka seyðin upp, og at aktingarmaðurin hevði onnur arbeiði í kommunu at gera.

Hóast umsitingin ikki hevur verið kunnug við uppringingarnar til Løgregluna og aktingarmannin, og flestu av uppringingunum eru frá tíðarskeiðnum áðrenn 1. juni, haldi eg ikki framferðina hjá kommununi summarið 2025 at hava verið nøktandi.

Tað áliggur kommununi at skipa sítt virksemi í samsvari við samtyktar avtalur og mannagongdir, og kommunan hevur ábyrgdina av, at alment lýsta uppgávan verður røkt.

Samanumtikið

Vísandi til at Sumbiar kommuna higartil í ár ikki hevur raðfest at røkja uppgávuna at taka upp seyð, fari eg at minna Sumbiar kommunu á at skipa sítt virksemi soleiðis, at borgarar kunnu líta á alment lýstu avtaluna við Føroya Landfúta um upptøku av seyði. Um alment lýsta avtalan við Føroya Landfúta ikki verður hildin, eigur kommunan at endurskoða sínar mannagongdir fyri leysgangandi djór og síðani greitt at geva borgarum boð um galdandi mannagongd og reglugerð.

Hanna Vang
Løgtingsins umboðsmaður